

Ювілеї

Jubilees

СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ ТЕТЯНИ КАРИ-ВАСИЛЬЄВОЇ

Вчена рада Інституту мистецтвознавства, фольклористики, етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України відзначила славний ювілей доктора мистецтвознавства, професора, члена-кореспондента Національної Академії мистецтв України, завідувачки відділу декоративно-прикладного мистецтва ІМФЕ Тетяни Валеріївни Кари-Васильєвої.

Вважаю, що нам, мистецтвознавцям-колегам Тетяни Валеріївни по ІМФЕ, надзвичайно поталанило у професійному житті. По-перше, тому, що з ініціативи Т. Кари-Васильєвої в Інституті 2008 року створено відділ декоративно-прикладного мистецтва, і ми конче вдячні директору Інституту академіку Ганні Аркадіївни Скрипник за те, що вона підтримала цю вдалу, на наш погляд, ідею. По-друге, що очолити цей відділ зголосилася саме Т. Кара-Васильєва, адже вона, як відомо, стоїть на передових позиціях мистецтвознавчої науки й академічного життя, має репутацію талановитого

вченого, об'їздила з науковими експедиціями ІМФЕ всю Україну, уславилась як допитливий дослідник, вивчаючи архіви, фондосховища музеїв та приватні колекції. Ми, колеги, пишаємося її хистом науковця й шляхетним ентузіазмом, що є невід'ємними особливостями цілісної й послідовної натури. Ми є постійними свідками величезної працездатності та високої дисципліни людини, яка зберігає молодий запал, щиро захоплена науковим пошуком, що є для неї єдиною можливим способом життя. І водночас – це чарівна, людяна, з гострим критичним розумом і надзвичайною спостережливістю особистість, що завжди залишається шарманною жінкою з різнобічними культурними інтересами. Вона – книголюб, цікавий співрозмовник, з яким приємно спілкуватись не тільки у стінах Інституту, а й за його межами – на виставках, у музеях і театрах. Вона віддана донька і мати двох гарних синів: відомого історика-археолога – Олексія Толочка й дипломата – Андрія Яриша. Вона любляча бабуся – і за це ми її поважаємо ще

більше, але все ж головне, що вона є лідером нашого відділу.

З першого дня створення відділу декоративно-прикладного мистецтва здійснюється копітка, складна, виснажлива, але неймовірно захоплююча для усіх робота під керівництвом Тетяни Кари-Васильєвої над багатотомним фундаментальним виданням «Історії декоративного мистецтва України від давніх часів до початку XXI ст.» Це перше за останнє століття по-справжньому монументальне видання. І маємо визнати, що ідея його появи на світ теж належала Тетяні Валеріївні. Їй як автору концепції, науковому редактору, автору багатьох розділів, упоряднику I і II томів – коштувало титанічних зусиль, як, зрештою, й усьому колективу, протягом трьох років видати на-гора чотири томи. Зауважимо, що Тетяна Валеріївна – жінка невсипущої енергії – не дає відпочинку і собі, і своїм співробітникам, звідси й такі вагомні результати.

Про багатогранність індивідуальності Т. Кари-Васильєвої свідчить увесь її творчий шлях.

У 1966 році вона закінчила факультет теорії та історії мистецтва Київського державного художнього інституту (сьогодні НАОМА), де отримала ґрунтовну фахову освіту. Вона мала щастя, як і всі ми, хто проходив школу цього факультету в 1960–1980-х роках, навчатися в таких славетних педагогів як П. О. Білецький, Л. С. Міляєва, Ю. С. Асєєв, О. Р. Тищенко.

До 1976 року Т. Кара-Васильєва, працюючи в різних установах, зокрема у філіалі Державного музею українського мистецтва (сьогодні НМУНДМ), Товаристві охорони пам'яток, у Державному інституті культури, шукала самостійний шлях у мистецтвознавстві, доки не вступила 1976 року до аспірантури ІМФЕ. Вже 1979 року, відразу після закінчення аспірантури, вона захистила кандидатську дисертацію «Розвиток полтавської вишивки в художніх промислах», після чого невдовзі вийшла друком низка її блискучих монографій: «Художні промисли України» (1979), «Полтавська народна вишивка» (1983); альбоми «Українська вишивка» (1993), «Українська сорочка (Таємниці чарівної нитки)» (1994).

З часом Т. Кара-Васильєва стає найбільшим знавцем української вишивки, дивуючи майстерністю дослідження воістину неосяжного історико-культурного матеріалу з широкою джерельною базою.

За 35 років роботи в ІМФЕ, пройшовши шлях від молодшого наукового співробітника до керівника відділу під знаком народного і декоративного мистецтва, під зіркою магічних витворів вишивки вона посіла особливе місце в науці. Доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент, заслужений діяч мистецтв України, лауреат престижних премій (премія імені Д. Щербаківського Національної спілки майстрів народного мистецтва України (1995), премія імені П. Білецького Київської організації Національної спілки художників України (2006), премія імені Ф. Колесси НАН України (2007), відзнаки Українського Фонду культури «За подвижництво у культурі» (2002, 2011), орден святої Варвари від Української православної церкви Київського патріархату (2011)) – вона, між тим, не спочиває на лаврах, а зустрічає свій ювілей величезним науковим доробком, блискуче відображеним у розкішному, щойно виданому, бібліографічному покажчику¹. У ньому зафіксовано 360 праць, серед яких 23 книжки – монографії, навчальні посібники, популярні видання; а також статті й розділи до 120 колективних монографій. Цей бібліографічний покажчик висвітлює реальний масштаб науковця Тетяни Кари-Васильєвої і, безперечно, править за взірць нам, її колегам, і усім молодим науковцям Інституту.

Неможливо не згадати передостанню монографію авторки – «Історію української вишивки», написану 2008 року². Це справжній літопис української вишивки, дивовижне за естетичністю видання, що стало алмазним вінцем багаторічного служіння мистецтву жінки-вченого, яка заслуговує на найвищі державні відзнаки й нагороди.

Тетяна Валеріївна – жінка дивовижної наукової та суто людської вдачі, яка вміє вивисуватися над усіма труднощами і не підкоряється життєвим обставинам. А долати труднощі вона почала ще немовлям, про що я дізналася від матері Тетяни

Валеріївни – Олександри Пилипівни Кари-Васильєвої – надзвичайно благородної дев'яностотрирічної жінки, розповідь якої вразила мене своїм драматизмом.

Народилася Тетяна 27 жовтня 1941 року під гуркіт потужних вибухів мін у Києві. Двадцятитрирічна породілля Олександра Кара-Васильєва перебувала у клініці на бульварі Тараса Шевченка у той час, коли в повітря висаджували заміновані київськими підпільниками будинки на Хрещатику. Горіла Прорізна. Палав увесь центр Києва.

Ми знаємо, скільки безвинних дітей загинуло в той час. І життя крихітної Тані також було під загрозою. Але, думаю, це промисел Божий, що Тетяну було врятовано. Господь, мабуть, передбачив усі величезні зусилля Т. Кари-Васильєвої у збиранні, дослідженні, популяризації літургійного шитва, достеменно вивчення нею архівів та оздоблення діючих монастирів і храмів, що знайшли відображення у докторській дисертації «Літургійне шитво України XVII–XVIII ст. Іконографія, типологія, стилістика» (1994), а згодом в однойменній монографії 1996 року та у книзі «Шедеври церковного шитва України XII–XX ст.» (2000).

Було б несправедливо не згадати про останню книгу Т. Кари-Васильєвої та авторський арт-проект «Відроджені шедеври»³, пов'язаний із реконструкцією експериментальних вишивок за ескізами всесвітньо відомих майстрів авангарду – К. Малевича, О. Екстер, Л. Попової, О. Розанової, твори яких у 10-их роках XX ст. ставали декоративними панно, виконаними відомими народними майстрами – Г. Собачко-Шостак, Є. Пшеченко, В. Довгошиєю, Г. Цибульовою та іншими. Унаслідок цього арт-проекту, в якому Т. Кара-Васильєва виступила автором ідеї та куратором (саму ж задумку втілили талановиті викладачі й студенти Київського інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука), була організована однойменна виставка в центрі сучасного мистецтва – галереї «Проун» у Москві (травень 2009), де вона мала тріумфальний успіх, про що повідомив російський телеканал «Культура».

У 2010 році проект експонували в Національному музеї українського народ-

ного і декоративного мистецтва в Києві. У 2011 році виставка знову повернулася до Москви, але тепер у зали Національного українського культурного центру при Посольстві України в Росії на Арбаті.

Виставка мала відбутися й у Парижі в Культурному центрі України при Посольстві України у Франції, але чиновники Міністерства культури і туризму так довго готували документацію для Посольства Франції в Україні, що пропустили всі установлені терміни її подачі, і роботи, на превеликий жаль, так і не потрапили до Європи.

Накінець зауважу, що історик мистецтва Тетяна Кара-Васильєва, яка віддала високому покликанню майже все життя і є сьогодні справжнім корифеєм у науці, між тим, залишається молодою, енергійною, вродливою, шляхетною жінкою.

Ми, співробітники відділу декоративно-прикладного мистецтва ІМФЕ, вдячні Тетяні Валеріївни за уроки мудрості, за ту атмосферу доброзичливості, яку вона створює у відділі, надихаючи на творчість і роблячи наше, досить складне, професійне життя радіснішим.

Ми хочемо подякувати їй за «уроки жаги» до роботи. Тетяна Валеріївна – людина з добрим гумором щодо себе і свого оточення, часто іронічно повторює: «Нам грошей не треба – роботу давай!», і, по суті, ці слова є девізом нашого відділу та й, мабуть, усього Інституту на чолі з великим ентузіастом академіком Г. А. Скрипник.

У народі кажуть: «Ще не вмерла Україна, якщо живуть і діють українки!». Це точно сказано про Тетяну Кару-Васильєву!

Побажаємо ж їй жити щасливо, діяти, як завжди, рішуче, і щоб Доля надалі великодушно відміряла їй активні роки для насолоди роботою і життям! Многая літа!

¹ Кара-Васильєва Т. Бібліографічний покажчик. – К. : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, 2011. – 148 с.

² Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки. – К. : Мистецтво, 2008. – 464 с. : іл.

³ Кара-Васильєва Т., Коваленко Г. Відроджені шедеври. – К. : Новий друк, 2009. – 88 с.